

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΘΕΤΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ ΟΛΓΑ
ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ-ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΡΙΑ
Med Psychology of Education
ΓΝΩΣΙΑΚΗ-ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΣΤΙΚΗ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΡΙΣΗΣ:

«μια κατάσταση ψυχολογικής αποσταθεροποίησης του ατόμου όταν έρχεται αντιμέτωπο με μια απειλητική περίσταση, την οποία αντιλαμβάνεται ως σημαντικό πρόβλημα που εκείνη τουλάχιστον τη στιγμή δεν μπορεί ούτε να αποφύγει ούτε να επιλύσει με τις συνήθεις δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων που διαθέτει»

Caplan, 1964

Κοινωνική διάσταση του όρου:

«πρόκειται για μια συναισθηματικά απειλητική κατάσταση που αφορά οποιαδήποτε μεταβολή στις κοινωνικές συνθήκες στις οποίες ζει το άτομο, τέτοια ώστε να προκαλέσει αλλαγές στις προσδοκίες του από τον εαυτό του και στις σχέσεις του με τους άλλους»

Κατηγορίες συναισθηματικά απειλητικών καταστάσεων:

- Απώλεια ή κίνδυνος απώλειας μιας σημαντικής σχέσης
- Έλευση ενός ή περισσότερων νέων προσώπων στο κοινωνικό περιβάλλον του ατόμου
- Μεταβολές στην κοινωνική κατάσταση και τους ρόλους ενός ατόμου (π.χ. μετάβαση στην εφηβεία, γάμος, εργασιακές αλλαγές)

Ορισμός Σχολικής Κρίσης:

Ένα απροσδόκητο γεγονός που μπορεί να επηρεάσει αρκετούς μαθητές και εκπαιδευτικούς και μπορεί να επηρεάσει την ασφάλεια, την κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη ή την υγεία τους.

Βασικά χαρακτηριστικά μιας κρίσης:

- Έχει ως αφετηρία κάποιο επικίνδυνο ή αγχογόνο γεγονός
- Έχει συγκεκριμένη χρονική διάρκεια
- Εξατομικευμένη γνωσιακή ερμηνεία και ανάλυση
- Εξατομικευμένη αντίδραση
- Συναισθήματα απελπισίας και απογοήτευσης
- Ευαλωτότητα
- Αποδιοργάνωση
- Δυσκολία αντίδρασης και αξιοποίησης ικανοτήτων

Τα παιδιά και οι έφηβοι αντιμετωπίζουν μεγαλύτερη δυσκολία από τους ενήλικες στη διαχείριση των αρνητικών συναισθημάτων και χρειάζονται τη στήριξη των γονιών ή των εκπαιδευτικών προκειμένου να αντιμετωπίσουν την κατάσταση μιας κρίσης και να βρουν πάλι τους κανονικούς τους ρυθμούς.

Είδη Κρίσεων

- 1) Αναπτυξιακές κρίσεις (μετάβαση από ένα αναπτυξιακό στάδιο σε ένα άλλο)
- 2) Περιστασιακές κρίσεις (αφορούν απρόσμενα γεγονότα και μπορεί να συμβούν στον καθένα οποιαδήποτε χρονική στιγμή)

Εφηβική ηλικία και αντιδράσεις στην κρίση

- ❖ Ευερεθιστότητα
- ❖ Επιθετική συμπεριφορά
- ❖ Αποφυγή σχολείου
- ❖ Μαθησιακά προβλήματα
- ❖ Σκέψεις θανάτου και συμπεριφορές αυτοτραυματισμού
- ❖ Εκδίκηση σε φαντασιακό επίπεδο

Επιδράσεις της κρίσης στην ομαλή λειτουργία του σχολείου

- Αύξηση απουσιών
- Μειωμένη επίδοση
- Διόγκωση των ήδη υπαρχόντων προβλημάτων
- Προβληματικές συμπεριφορές (επιθετικότητα, παραβατικότητα, ένταξη σε συμμορίες ανηλίκων)

Παράγοντες που επηρεάζουν τις αντιδράσεις των εφήβων

- Ύπαρξη ψυχικής νόσου
- Επίπεδο ωριμότητας
- Ιδιοσυγκρασιακοί παράγοντες
- Απουσία ή ελλιπής γονεϊκή φροντίδα
- Προβλήματα στην οικογένεια
- Ανησυχία για τη σωματική ή ψυχική υγεία κάποιου μέλους της οικογένειας

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

Προβληματικές συμπεριφορές μαθητών στο
σχολικό πλαίσιο:

- Ένδειξη συναισθηματικών ελλειμμάτων και μη κάλυψης βασικών συναισθηματικών αναγκών
- Ανάγκη αποδοχής και παροχής γνήσιου ενδιαφέροντος

Προειδοποιητικά σημάδια ενδεχόμενης επιθετικής/προβληματικής συμπεριφοράς μαθητών

- Σωματικές εκδηλώσεις θυμού
- Αίσθημα απόρριψης
- Παραβατικότητα
- Άσκηση λεκτικής/ψυχολογικής βίας
- Κοινωνική απόσυρση
- Κατάθλιψη
- Ελλιπής γονεϊκή φροντίδα και επίβλεψη
- Οικογενειακό ιστορικό βίας
- Σχολική αποτυχία

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΜΑΘΗΤΩΝ

- Ατομική διαχείριση του μαθητή που δημιουργεί πρόβλημα
- Γενικές παρατηρήσεις κατά τη διάρκεια του μαθήματος
- Κατ'ιδίαν συζήτηση στο τέλος της ώρας χωρίς να είναι παρόντες οι υπόλοιποι μαθητές
- Εστίαση στη συγκεκριμένη συμπεριφορά και τα γεγονότα που θορύβησαν τον εκπαιδευτικό
- Αποφυγή επίκρισης και υποτιμητικών σχολίων
- Αποφυγή χαρακτηρισμών
- Επίδειξη ενδιαφέροντος μέσω ερωτήσεων για τα συναισθήματα και τη γνώμη του

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΣΧΟΛΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

- Ενέργειες που αποβλέπουν: i) στην πρόληψη για την αποφυγή επικίνδυνων καταστάσεων, και ii) στην προετοιμασία αντιμετώπισης κρίσεων και καταστάσεων έκτακτης ανάγκης.
- Δημιουργία ομάδας διαχείρισης κρίσεων από τη διεύθυνση του σχολείου (καταγραφή αναγκών της σχολικής κοινότητας, στοχοθέτηση, εκπόνηση σχεδίου δράσης, συνεργασία των μελών της ομάδας)

Διευκολυντικοί παράγοντες για την αντιμετώπιση μιας κρίσης:

- Ετοιμότητα της σχολικής μονάδας
- Συνεργασία με τον σχολικό ψυχολόγο, με δομές ψυχικής υγείας και με το δήμο
- Συνεργασία με γονείς
- Συνεργασία μεταξύ διεύθυνσης, εκπαιδευτικών και βοηθητικού προσωπικού του σχολείου
- Πραγματοποίηση δραστηριοτήτων που προάγουν το ομαδικό πνεύμα και ενισχύουν την αίσθηση του ανήκειν

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΘΕΤΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΣΧΟΛΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ (I)

- Συνθήκες ασφάλειας, εμπιστοσύνης, αγάπης, αποδοχής και ενδιαφέροντος μεταξύ των μελών
- Σχετίζεται με συναισθηματικές, οργανωτικές, διοικητικές και εκπαιδευτικές διαστάσεις
- Εστίαση στην εγκαθίδρυση θετικού «παιδαγωγικού κλίματος» ανά τάξη προκειμένου να μεταφερθεί στο σύνολο της σχολικής κοινότητας

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΘΕΤΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΣΧΟΛΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ (II)

Παιδαγωγικό Κλίμα: «η σύνθεση της ψυχοκοινωνικής ατμόσφαιρας και του φυσικού περιβάλλοντος μιας σχολικής τάξης μέσα στην οποία λαμβάνει χώρα η αλληλεπίδραση εκπαιδευτικών και μαθητών και των μαθητών μεταξύ τους»

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΘΕΤΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΣΧΟΛΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ (III)

Αρνητικό Παιδαγωγικό Κλίμα: οι μαθητές φοβούνται να κάνουν λάθος, υπακοή σε κανόνες μόνο για να αποφευχθεί η τιμωρία, εχθρική και ψυχρή ατμόσφαιρα, δυσκολίες στις κοινωνικές σχέσεις, προβλήματα συμπεριφοράς

Θετικό Παιδαγωγικό Κλίμα: φιλική, υποστηρικτική και ευχάριστη ατμόσφαιρα στην τάξη, ενθάρρυνση μαθητών, απουσία φόβου απόρριψης, σεβασμός, έκφραση συναισθημάτων, διαμόρφωση αισθήματος ασφάλειας, αύξηση κινήτρου, λιγότερα προβλήματα συμπεριφοράς και λιγότερες δυσκολίες στις κοινωνικές σχέσεις

Η δημιουργία θετικού παιδαγωγικού κλίματος μέσα στην τάξη από τον εκπαιδευτικό βοηθά τους μαθητές(I)

- να αισθάνονται αποδοχή και ασφάλεια
- να συνάπτουν πιο υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις
- να πιστεύουν περισσότερο στον εαυτό τους
- να καταβάλλουν μεγαλύτερη προσπάθεια
- να συμμορφώνονται ευκολότερα στους κανόνες της τάξης
- να αναγνωρίζουν και να σέβονται την ατομική αξία
- να διαμορφώνουν κριτική ικανότητα και να εκφράζονται χωρίς φόβο

Η δημιουργία θετικού παιδαγωγικού κλίματος μέσα στην τάξη από τον εκπαιδευτικό βοηθά τους μαθητές (II)

- να αναπτύσσουν ομαδικό πνεύμα
- να μεταφέρουν το θετικό αυτό κλίμα και εκτός της σχολικής τάξης
- να αλληλεπιδρούν πιο αρμονικά με όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας

Με αυτό τον τρόπο προάγεται ο σεβασμός και η κατανόηση μεταξύ των μελών της σχολικής κοινότητας και ενισχύεται η εύρυθμη λειτουργία όλου του σχολείου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Brock, S., Sandoval, J., & Lewis, S. (2005). Διαχείριση κρίσεων στο σχολείο. Εγχειρίδιο για τη δημιουργία ομάδων διαχείρισης κρίσεων στο σχολείο. Επιμ. Χ. Χατζηχρήστου, (μτφρ. Ε. Θεοχαράκη). Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Elliott, S., Kratochwill, T., Cook, J. & Travers, J. (2008). Εκπαιδευτική Ψυχολογία. Αποτελεσματική Διδασκαλία. Αποτελεσματική Μάθηση. (Επιμ.: Α. Λεονταρή & Ε. Συγκολλίτου, Μτφρ.: Μ. Σόλμαν & Φ. Καλύβα). Αθήνα: Gutenberg.
- Molnar, A. & Lindquist, B. (1998). Προβλήματα Συμπεριφοράς στο Σχολείο: Οικοσυστημική Προσέγγιση. Επιμ. Α. Καλαντζή-Αζίζι, 7η έκδοση. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα. Τριλιανός, Θ. (2013). Μεθοδολογία της διδασκαλίας. Αθήνα: Διάδραση.
- Ματσαγγούρας, Η. (2003β). Η Διαθεματικότητα στη Σχολική Γνώση. Εννοιολογική Αναπλαισίωση και Σχέδια Εργασίας. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Μπασέτας, Κ. (2007). Παιδαγωγική Αλληλεπίδραση στο Σχολείο. Αθήνα: Ατραπός.
- Michelli, N. (2005). Education for democracy: what can it be?
- Keiser, D. L. (Eds.), Teacher Education for Democracy and Social Justice. New York: Routledge, 3-30.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Olweus, D. (2009). Εκφοβισμός και Βία στο Σχολείο: Τι γνωρίζουμε και τι μπορούμε να κάνουμε (μτφρ. Ε. Μαρκοζάνε). Αθήνα: Ε.Ψ.Υ.Π.Ε.
- Χατζηχρήστου Χ. (2004). Εισαγωγή στη Σχολική Ψυχολογία. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Χατζηχρήστου Χ. (2012). Ψυχολογική στήριξη των παιδιών σε καταστάσεις κρίσεων. Κέντρο Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών. Διαθέσιμο στο: www.othisi.gr/sxoleio/wp-content/uploads/2014/06/ΠΑΙΔΙΑ-ΣΕ-ΚΡΙΣΗ.pdf.
- Χατζηχρήστου, Χ., Κατή, Α., Λυκιτσάκου, Κ., Δημητροπούλου, Π., Λαμπροπούλου, Α. & Μπακοπούλου, Α.(2008). Στήριξη των παιδιών σε καταστάσεις κρίσεων. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο(ΥΠ.Ε.Π.Θ. – Π.Ι.) (2002). Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) Αθήνα: Π.Ι.